

Liikuttava koulupäivä

Kaikilla lapsilla on oikeus osallistua toiminnalliseen oppimiseen, välituntileikkeihin, koululiikuntaan ja muuhun koulun toimintaan.

Osallistuminen tukee lapsen oppimista ja viihtymistä koulussa. Onnistumisen kokemukset parantavat itsetuntoa. Yhteisen tekemisen kautta jokainen löytää paikkansa, ja voi löytyä myös uusia kavereita.

Toiminnalliset työtavat ja liikkuminen edistävät eri oppiaineiden sisältöjen oppimista. Aktiiviset välitunnit ovat tärkeä osa koulupäivää. Välitunneilla ystävystytään ja ryhmäydytään lasten omilla ehdoilla. Kouluilla on velvollisuus huolehtia, että kaikki voivat osallistua myös liikuntatunneille. Siihen tarvitaan luovuutta ja soveltamista, joskus myös apuvälineitä, avustajan tukea tai kuljetuksen järjestämistä.

Lapset omaksuvat toisiltaan ja aikuisilta toimintatapoja sekä asenteita, joilla he tulevaisuuden aikuisina toimivat.

Liikuntatunnit kuuluvat kaikille

Yhdenvertainen osallistuminen perustuu lakiin ja opetussuunnitelman perusteisiin, joihin tämän esitteen tekstit pohjautuvat.

OSALLISTUMINEN ON MONEN ASIAN SUMMA

- Toimintaan osallistumisen kaikille mahdollistavat koulun henkilöstön myönteinen asenne, halu ratkaista haasteet sekä ennakoiva suunnittelu ja riittävät resurssit.
- Opettaja, koulunkäynninohjaaja, apuvälineet ja kaverit mahdollistavat osallistumisen koulussa.
- Erityisten apuvälineiden tai erityisen tuen tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Esimerkiksi kunnan omat apu- ja toimintavälineet edistävät lasten yhdenvertaista osallistumista.
- Avustamista tarvitaan osallistumisen tukena paitsi opetuksessa, myös välitunneilla ja retkillä. Esimerkiksi uinninopetuksessa koulunkäynnin ohjaaja tulee tarvittaessa mukaan altaaseen.
- Kuntoutuksen voi tuoda osaksi koulupäivää. Esimerkiksi terapeutti toimii opetuksessa mukana ja auttaa löytämään ratkaisuja liikuntatunnille osallistumiseen sen sijaan, että oppilas siirtyisi terapiaan liikuntatunnin ajaksi.

JOKAISELLA ON OIKEUS OSALLISTUA

- Lapsen etu on aina ensisijainen.
- Koulun johdolla on vastuu opetukseen, ohjaukseen sekä oppilashuollon ja tuen järjestämiseen liittyvistä ratkaisuista kouluyhteisössä, kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa.
- Opetustoimi on velvollinen järjestämään vammaiselle tai muuten erityistä tukea tarvitsevalle oppilaalle maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut, kuten

apuvälineet liikunnan opetukseen osallistumisen mahdollistamiseksi. Samat välineet mahdollistavat myös välituntileikkeihin ja koulun retkille osallistumisen.

- Koulun tilojen sekä piha-alueiden tulee olla esteettömiä ja saavutettavia kaikille.
- Kohtuullisilla mukautuksilla edistetään vammaisten lasten yhdenvertaisuutta. Kohtuullisten mukautusten epääminen on lain mukaan syrjintää. Mukautus voi olla esimerkiksi toimintakykyä edistävän apuvälineen hankkiminen, henkilökohtainen avustaminen, päätöksenteossa tukeminen tai luokkatilojen uudelleenjärjestely.

OPPILAALLA JA HUOLTAJILLA ON OIKEUS TULLA KUULLUIKSI PÄÄTETTÄESSÄ OPPILAAN TUEN TARPEESTA JA MUODOISTA

- Kolmiportainen (yleinen, tehostettu ja erityinen) tuki mahdollistaa tuen saannin oppilaan tarpeen mukaan, jokaisessa oppiaineessa. Myös liikunnassa.
- Tehostetun tuen oppilas opiskelee yleisen opetussuunnitelman tavoitteiden mukaan, jolloin opetusta eriytetään oppimissuunnitelmassa määritellyllä tavalla.
- Erityisestä tuesta tehdään muutoksenhakuelpoinen hallintopäätös, jossa päätetään muun muassa oppilaan avustaja- ja apuvälinepalveluista. Erityisen tuen oppilaalle laaditaan lisäksi henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).
- Oppiaineiden oppimääriä yksilöllistetään erityisen tuen päätöksessä vain, mikäli edes oppiaineen keskeisiin sisältöihin liittyvien tavoitteiden saavuttaminen hyväksytysti ei tuesta huolimatta ole oppilaalle mahdollista.
- Oppimäärän yksilöllistäminen on ensisijainen vaihtoehto ennen oppilaan vapauttamista oppimäärän suorittamisesta. Vapauttamiseen oppimäärän opiskelusta tulee olla erityisen painavat syyt ja se perustuu jokaisen oppilaan kohdalla yksilölliseen harkintaan.
- Vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden opetus voidaan järjestää oppianejaon sijasta toiminta-alueittain. Myös muulla tavoin vammaisten tai vakavasti sairaiden oppilaiden opetus voi olla oppilaiden terveydentilaan liittyvistä syistä perusteltua järjestää toiminta-alueittain. Opetuksen suunnittelun lähtökohtana ovat oppilaan vahvuudet.
- Erityisestä tuesta ei voida päättää ilman tarvittavaa pedagogista ja muuta selvitystä, oppilaan ja huoltajan kuulemista sekä perusopetuslain ja hallintolain mukaan tehtyä erityisen tuen päätöstä.

KOULULIIKUNNASTA VAPAUTTAMINEN TAI KOTIOPETUS EI OLE RATKAISU

- Ryhmässä toimimisen oppii vain ryhmässä toimimalla ja liikkujaksi oppii vain liikkumalla. Positiivisten kokemusten saaminen edellyttää liikunnan opetuksessa mukanaoloa, ennakkoluulotonta asennetta, esteettömyyttä ja tarvittavia apu- ja toimintavälineitä.
- Opettajan tulee tietää lapsen vahvuuksista ja rajoitteista. Huoltajien on tärkeää kertoa näistä opettajalle. Yhteistyöllä löydetään hyviä ratkaisuja osallistumiseen.
- Liikuntatunneilla opitaan motoristen taitojen lisäksi yhdessä toimimista. Liikunnasta vapauttaminen, kotiopetukseen siirtyminen tai liikuntatunti kokonaan muusta ryhmästä erillään on harvoin lapsen edun mukaista.

Hae lisäoppia!

■ Malike neuvoo toimintavälineiden käytössä ja hankinnassa sekä järjestää Ulos talosta, pois pihasta -toimintavälinekoulutusta, kursseja ja tapahtumia, joissa voi kokeilla toimintavälineitä.

| malike.fi |

■ Välineet.fi -verkkosivusto kokoaa soveltavan liikunnan apuvälineitä vuokraavat tahot ja linkit yhteen. | **välineet.fi** |

■ Tietoa kolmiportaisesta tuesta, HOJKS:sta ja yksilöllistämisestä liikunnassa löytyy esimerkiksi VAU:n, Jyväskylän yliopiston tai Opetushallituksen sivuilta. VAU järjestää myös koulutusta soveltavasta liikunnasta. | **vammaisurheilu.fi** |

■ <https://peda.net/jyu/sport/ljto/liikunnanopetus/ejot>

■ <https://www.jyu.fi/sport/fi/erityisliikunta>

| edu.fi |

■ Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri tarjoaa tietoa, ohjausta ja koulutusta oppimisen ja kasvun tuesta oppilaille, oppilaiden perheille, opettajille ja kuntoutuksen henkilöstölle. | **valteri.fi** |

■ Invalidiliitto ja VAU auttavat tilojen esteettömyyden arvioinnissa.

| invalidiliitto.fi | esteetön.fi | vammaisurheilu.fi |

■ Tietoa ja hyviä käytäntöjä erityislasten ja perheiden osallisuuden edistämiseen, kodin ja kasvatusyhteisöjen yhteistyössä sekä vanhempain toiminnassa. | **vanhempainliitto.fi** |

■ Liikkuva koulu -ohjelma on koontanut ideoita ja vinkkejä toiminnalliseen oppimiseen.

| liikkuvakoulu.fi |

■ Tutustu tasa-arvovaltuutetun ja yhdenvertaisuusvaltuutetun esitteeseen Parempi koulu kaikille.

| tasa-arvo.fi |

LÄHTEET

■ Hallintolaki (434/2003)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>

■ Perusopetuslaki (628/1998)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

■ Perusopetusasetus (852/1998)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980852>

■ Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

■ YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista (Sops 59-60/1991)

<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

■ YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (27/2016)

https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2

■ Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325>

Tämän esitteen faktat ja vinkit on koontanut Kehitysvammaisten Tukiliiton Malike-toiminta, asiantuntija apunaan Kehitysvammaisten Tukiliiton lakimies Tanja Salisma sekä seuraavat toimijat: Jyväskylän Yliopisto, Koululiikuntaliitto, Liikunnan aluejärjestöt, Liikkuva koulu, Niilo Mäki Instituutti, Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri, Soveltava Liikunta SoveLi, Suomen Olympiakomitea, Suomen CP-liitto, Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAU ja Vanhempainliiton Epeli-hanke.